

Voltaire'n kirje Rou

Hyvä herra,

Olen saanut uuden ihmiskunnan vastaisen kirjanne. Kiitän teitä siitä. Te olette mieliksi ihmisille, joiden annatte kuulla kunniansa, ettekä korjaa heitä. Maalaatte oikeilla väreillä ihmiskunnan kauhut, joka tietämättömyyttään ja heikkouttaan asettaa toivonsa niin moniin mukavuuksiin. Milloinkaan ei ole käytetty yhtä paljon henkevyttä meidän kuvaamiseksi elukoiksi.

Teostanne lukiessa tekee mieli kulkea nelinkontin. Koska kuitenkin olen kadottanut tämän tavan yli 60 vuotta sitten, minusta, ikävä kyllä, tuntuu mahdottomalta ryhtyä siihen uudelleen. Jätän tämän luonnollisen liikkumistavan niille, jotka ovat enemmän sen arvoisia kuin te tai minä. En voi liioin lähteä etsimään Kanadan viljeljiä. Ensinnäkin koska sairaudet, joihin minut on tuomittu, tekevät eurooppalaisen lääkärin minulle välttämättömäksi, toiseksi koska tuossa maassa käydään sotaa ja koska kansojemme esimerkit ovat tehneet villit melkein yhtä pahoiksi kuin me. Tyydyn olemaan rauhaisa villi yksinäisyydessä, paikassa¹, jonka olen valinnut isänmaanne läheltä, missä teidän pitäisi olla. Tunnustan kansanne, että kirjallisuus ja tieteet ovat aiheuttaneet toisinaan paljon pahaa.

Tasson viholliset tekivät hänen elämästään onnettomuuksien kudelman, Galileon vihamiehet saivat hänet vaikertamaan vankiloissa 70-vuotiaana, koska hän oli havainnut maan liikkeen, ja mikä vielä hävettävämpää, pakottivat hänet vetämään takaisin havaintonsa.

Heti kun ystävänne olivat aloittaneet ensyklopedistisen sanakirjan, ne jotka uskalsivat kilpailla heidän kanssaan, kutsuivat heitä deisteiksi, ateisteiksi ja jopa jansenisteiksi². Jos rohkenisin lukea itseni niiden joukkoon, jotka ovat saaneet töidensä palkaksi vain vainoa, näyttäisin teille joukon viheliäisiä kiihkoilijoita, jotka ovat yrittäneet tuhota minut siitä lähtien kun esitin tragediani Oedipe³: Kokonainen kirjasto naurettavaa panettelua minua vastaan; entinen jesuiittapappi, jonka olin pelastanut kuolemantuomiolta, maksoi hänelle tekemäni palveluksen herjaavilla häväistyskirjoituksilla. Eräs vielä syyllisempi mies painatti teokseni Ludvig XIV:n aikakaudesta sellaisten viitteiden kera, joissa törkeä tietämättömyys ilmenee mitä häpeämättömimpinä petoksina. Eräs toinen myi kirjakauppiaille niin sanotun maailmanhistorian minun nimissäni, ja kirjakauppias oli riittävän ahne ja typerä painaakseen tämän jäsentämättömän kudelman virheitä, vääriä päivänmääriä, asiatietoja ja väärin kirjoitettuja nimiä. Ja lopuksi raukkamaiset ja ilkeät miehet panivat tämän rapsodian minun tiliini.

Näyttäisin teille yhteiskunnan, jonka tämä koko antiikille tuntematon uusi ihmislaaji on turmellut, joka on kykenemätön valitsemaan rebellisen ammatin, joko lakeilijoina tai työläisinä, mutta valitettavasti luku- ja kirjoitustaitoisina he tulivat kirjallisuuden välittäjiksi, varastavat käsikirjoituksia, vääristelevät niitä ja sitten myyvät ne. Voisin valittaa, että yli kolmekymmentä vuotta sitten tehtyä pilaa – samasta aiheesta, mitä Chapelain⁴ oli riittävän typerä käsitelläkseen vakavasti – levitetään nyt näiden onnettomien petollisuuden ja saituuden vuoksi, jotka vääristelivät sitä yhtä suurella tyhmyydellä kuin pahantahtoisuudella, ja jotka kolmenkymmenen vuoden kuluttua myyvät kaikkialle tätä työtä, mikä varmasti ei enää ole minun ja josta on tullut heidän. Lisään lopuksi, että kaikkein kunniallisimmista arkistoista on uskallettu penkoa ja varastaa tutkielmia, jotka talletin sinne ollessani Ranskan historiankirjoittaja, ja nämä työni hedelmät on myyty erälle Pariisin kirjakauppiaille. Voisin kuvata teille kiittä-mättömyyttä, petosta ja rosvoamista, jotka seuraavat minua Alppien huipuilla ja aina hautani partaalle saakka.

Mutta myöntäkää myös, herra, että nämä kirjallisuuteen ja maineeseen liitetyt okaat ovat kukkasia verrattaessa niitä muihin onnettomuuksiin, jotka kaikkina aikoina ovat tulvineet maan päällä. Myöntäkää, että Cicero, Lucretius, Vergilius tai Horatius eivät olleet vastuussa määräyksistä, joita antoivat Marius⁵, Sulla⁶, vapaamielinen Antonius, imbesilli Lepidus⁷ ja raukkamainen tyranni Octavius Cepias, jota nimitetään niin pelkurimaisesti Augustukseksi.

Myöntäkää, että Marot'n⁸ ilveily ei aiheuttanut pärtylynyötä⁹ ja että tragedia Cid¹⁰ ei aiheuttanut Frondekapinoita¹¹. Suuret rikokset ovat vain kuuluisien typerysten tekemiä. Mikä tekee ja on aina tehnyt tästä maailmasta kyynelten laakson on ihmisten hillitön ja kyltymätön ylpeys lukutaidottomasta Thamas Couli Canista¹² lähtien aina tullivirkailijaan, joka osasi vain laskea. Kirjallisuus ravitsee sielua, puhdistaa sitä, lohduttaa sitä; ja se on jopa maineenne tuoja aikana, jona kirjoitatte sitä vastaan. Olette kuin Akilleus, joka suuttui kunniaasta ja kuten isä Malebranche¹³, jonka loistava mielikuviutus kirjoitti mielikuviutusta vastaan.

Herra Chapui kertoi minulle, että terveytenne on heikko. Teidän pitäisi tulla tervehtymään synnyinilmaanne, nauttimaan vapaudesta, juomaan kanssani lehmieimme maitoa ja laiduntamaan yrttejämme.

Kunnioittavasti teidän, Voltaire

VIITTEET

1. Voltaire kirjoitti kirjeensä Geneven kupeessa sijainneessa Délices-nimisessä paikassa, jossa hän asui vuosina 1755–1765. (Suom. huom.)
2. Alankomaalaisesta Cornelius Jansenista (1585–1638) nimensä saanut uskonnollinen suuntaus, joka vaikutti erityisesti Ranskassa katolisessa kirkossa 1600–1700-luvuilla. Huomattavin kannattaja Blaise Pascal. (Suom. huom.)
3. Oidipus-aiheinen draama vuodelta 1718. (Suom. huom.)
4. Jean Chapelain (1595–1674). Ranskalainen kirjallisuuskriitikko ja runoilija, joka yritti soveltaa empiirisiä standardeja kirjallisuuskritiikkiin. Hänen omia runoteoksiaan pidettiin keskinkertaisina. (Suom. huom.)
5. Roomalainen kenraali ja poliitikko, konsulina useaan otteeseen. (Suom. huom.)
6. Lucius Cornelius Sulla, myöh. tunnettu nimellä Felix (138–78 e.a.), Rooman ensimmäisen ison sisällissodan voittaja, sittemmin diktaattori (82–79 e.a.). (Suom. huom.)
7. Marcus Aemilius Lepidus, roomalainen valtiomies. (Suom. huom.)
8. Clément Marot (n. 1446–1544). Ranskan renessanssin kuuluisimpia runoilijoita. (Suom. huom.)
9. Pariisissa 24./25. 8. 1572 tapahtunut verilöyly, joka liittyi Ranskassa 1500-luvun lopulla käytyihin katolisten ja hugenottien (protestanttien) väliin sisällissotiin. Pärtylynyönä (josta toisinaan käytetään myös nimitystä ”Pariisin verihäät”) katoliset surmasivat hugenotteja, jotka olivat saapuneet Pariisiin johtajansa Navarran kuninkaan Henrikin ja Ranskan kuninkaan Kaarle IX:n sisaren Margareeta Valoislaisen häihin, joilla oli tarkoitus vahvistaa katolisten ja hugenottien välistä sopua. Kaarle IX:n äiti, kuningatar Katariina de Medici taivutti poikansa suostumaan hugenottien murhaamiseen epäonnistuttuaan yhdessä Henrik Guisen kanssa oikeessaan murhauttaa amiraali Coligny, jolla oli suuri vaikutusvalta Kaarle IX:een. Amiraali Coligny surmattiin Pariisissa, mutta Henrik Navarralainen ja Conden prinssi pelastuivat verilöylystä luopumalla uskonnostaan. Tästä syntyi lentävä lause ”Pariisi on yhden messun arvoinen”. Verilöyly levisi Pariisin ulkopuolelle provinssiin ja arviot surmatuista hugenoteista vaihtelevat suuresti 2000 hugenotista aina 70000 saakka. Yksin Pariisissa arvioidaan kuitenkin 3000 hugenotin saaneen surmansa. Verilöylyn seurauksena nämä hylkäsivät Calvinin vaatimuksen kuuliaisuudesta maalliselle auktoriteetille (so. kuninkaalle) ja katsoivat kapinan ja tyranninmurhan oikeutetuiksi joissakin olosuhteissa. (Suom. huom.)
10. Pierre Corneillen pääteos vuodelta 1636. (Suom. huom.)
11. Ranskassa 1648–1653 käydyt sisällissodat. (Suom. huom.)
12. Nadir Shah (1688–1747). Persian shaahi 1736–47. (Suom. huom.)
13. Nicolas Malebranche (1638–1715). Ranskalainen katolinen pappi, teologi ja merkittävä kartesiolainen filosofi. (Suom. huom.)